

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра культурології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

(Майя НІКОЛАЄВА)
2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА АНТРОПОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) _____
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки _____
Спеціальність 034 Культурологія _____
Освітньо-професійна програма Культурологія _____

I

ОНУ
2024

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3 годин – 90 змістових модулів – 2	Галузь знань <u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>034</u> <u>Культурологія</u> Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)	Дисципліна вільного вибору	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		3-й	3-й
		<i>Семестр</i>	
		6-й	5-й
		<i>Лекції</i>	
		20 год.	18 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		16 год.	0 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		0 год.	0 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		54 год.	72 год.
		Форма підсумкового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: на основі надання знань з еволюції культурологічних вчень про людину, а також з основними теоретичними аспектами проблеми, сформувати цілісне бачення культурних процесів та явищ шляхом опанування теоретичних та методологічних підходів, сформованих у культурологічній антропології.

Завдання вивчення курсу:

- сформувати у здобувачів цілісний погляд на культурологічну антропологію;
- простежити формування культурантропологічної думки в історії культурологічного знання;
- усвідомити специфіку культурологічного осмислення людини;
- розкрити значення сучасного антропологічного ренесансу у гуманітарному знанні.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

а) Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми у галузі професійної діяльності культуролога або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій і методів культурології, а також характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

б) загальних (ЗК):

•ЗК 02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

•ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

в) спеціальних (фахових) (СК):

•СК 03.Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 02. Аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти культурологічного характеру;

ПРН 03. Створювати логічно і структурно організовані тексти з питань культурології, відповідно до спеціалізації;

ПРН 04. Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм існування;

ПРН 05. Збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів.

У результаті вивчення курсу здобувач вищої освіти повинен

знати:

- сукупність факторів, які складають і обумовлюють спосіб життя певної групи людей в певний період;
- складові процесу формування культурологічної антропології як окремого розділу антропологічного знання;
- основні теоретичні проблеми сучасної культурологічної антропології;
- категоріальний апарат культурологічної антропології.

вміти:

- аналізувати і пояснювати основні парадигми культурологічного вивчення людини;
- аналізувати першоджерела у контексті основних тем курсу;
- розуміти культуру як базове поняття й предмет вивчення культурологічної антропології;
- передбачати і запобігати можливим конфліктам культур;
- використовувати основну культурологічну термінологію та методологію для аналізу проблеми людини.

3.Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Предмет і становлення культурологічної антропології.

Тема 1. Об'єкт та предмет культурологічної антропології.

Поняття «антропологія», «культурологія», «соціокультурна антропологія», «культурологічна антропологія». Три етапи становлення культурологічної антропології (донауковий, науковий, польовий).

Структура та методи сучасної соціокультурної антропології, її напрямки, підрозділи, галузі. Культурологічна антропологія та суміжні дисципліни. Концепція традиційного суспільства. Проблема початку культури та сучасні теорії антропогенезу. Донауковий етап культурної антропології. Становлення порівняльно-історичного способу вивчення культур. Первісна людина та суспільство у філософії епохи Просвітництва. Внесок романтизму.

Тема 2. Еволюціонізм та дискусії навколо нього. Дифузійонізм.

Становлення англійської антропологічної школи. Позитивізм Г.Спенсера. Антропологічні роботи Дж. Мак-Леннана: походження сім'ї та шлюбу, поняття «тотемізм» та його трактування. Е.Б.Тайлор «Первісна культура» (1871 р.). Концепція «культура». Порівняльно-історичний метод, теорія пережитків. Гіпотеза анімізму та її критика. Проблема мінімуму релігії та культури. Складання предмета культурного антропології (Е.Б.Тайлор «Антропологія. Вступ у вивчення людини та цивілізації», 1881 р.). Теорії преанімізму (Дж. Фрезер, Р. Маретт). Дифузійонізм як альтернатива еволюціонізму. Дифузійонізм у Німеччині (Ф.Ратцель, Л.Фробеніус, Ф.Гребнер). Поняття «етнографічний предмет», «культурний ареал». Дифузійонізм у Великобританії: гіпердифузійонізм (панегіптизм, геліолітична школа).

Неодифузійонізм. Індоевропейська проблема. Індоевропейстика. Досвід реконструкції індоевропейської мови та культури.

Тема 3. Французька соціологічна школа. Ритуалізм.

Становлення та розвиток соціології, її зв'язок із культурологічною антропологією. «Соціологічний щорічник» та школа Е.Дюркгейма. Дюркгейм як родоначальник французької антропології: соціологізм, поняття «колективні уявлення», «сакральне» та «профане», трактування первісного мислення. «Елементарні форми релігійного життя. Тотемічна система в Австралії» (1912). Дослідження австралійського тотемізму наприкінці XIX – на початку XX ст.

Тотемізм як мінімум релігії та культури. (Дж. Мак-Леннан «Тотемізм», Дж. Фрезер «Тотемізм та екзогамія»). Концепція тотемізму Дюркгейма, її критика. Коло Дюркгейма (А.Юбер, М.Хальбвакс, Ш.Блондель, Ж.Даві та ін.). М.Мосс – «батько» французької антропології: аналіз «тотальних фактів»: «Нарис про дар», «Техніки тіла». Генезис категорій та просторово-часових уявлень у первісному мисленні. (Е. Дюркгейм, М. Мосс «Про деякі первісні форми класифікації»). Л.Леві-Брюль, полеміка із Тайлором; первісне мислення як пралогічне, його риси, операції, прийоми.

Обряди переходу. Поняття «міф», «ритуал». Проблема первинності обряду. Ритуалізм. «Від міфу до літератури»: міфологічна та ритуально-міфологічна теорії походження літератури. Міф, казка, епос: проблема жанру. «Золота гілка» Дж.Фрезера: основні теми дослідження (симпатична магія, рослинні культи, міфологема вмираючих і воскреслих богів, генезис жрецької та царської влади). Вплив «Золотої гілки» на розвиток культурологічної антропології, фольклористики та літературознавства. Кембриджська школа в літературознавстві. Міф, казка, епос, роман: проблема сюжету та жанру. Обряди переходу та їх символіка у зарубіжних дослідженнях XX ст.

Тема 4. Культурологічна антропологія та психоаналіз.

Становлення та розвиток психології, її зв'язок із культурологічною антропологією. Формування психоаналізу. З.Фрейд: концепція людини та культури. Несвідоме. Тотем та табу. Визначальне значення дитячого періоду. Проекція дитинства на історію людства. Внесок

психоаналізу в культурологічну антропологію. Фрейдизм у етнографії (Г.Рохейм). Глибинна психологія та культурна антропологія. К.Г.Юнг. Колективне несвідоме. Архетип. Символ.

Індивідуація. Динаміка архетипів. Трікстер: образ та архетип (коментарі К.Г.Юнга та К.Керенї до книги П.Радіна «Трікстер»). Сюжетні універсалиї. Антропологічне трактування символу та символічні універсалиї. Людина традиційних культур у трактування глибинної психології Символічні універсали та їх антропологічний характер у масовій культурі та комунікаціях (кіно, реклама, брендинг тощо). Постюнганство. Сюжетні архетипи у дослідженні Дж. Кембелла «Тисячолікий герой». Застосування схеми Дж. Кембелла у сфері масової культури. Альтернативні психоаналізу тлумачення людини в психології ХХ - початку ХХІ ст.

Тема 5. Функціоналізм у дослідженнях культури.

Розвиток польової антропології на початку ХХ ст. Б.Малиновський як творець стандарту польового дослідження. «Аргонавти західної частини Тихого океану» (1922 р.). Критика історизму та теорії пережитків Полемика з Дж.Фрезером: магія, наука та релігія у трактуванні Малиновського. Концепція функції. Теорія потреб. Культура як система.

Функціоналізм та політика управління в колоніях Британської імперії. А. Радкліфф Браун: структурний функціоналізм. Соціальна антропологія та етнологія: розмежування наукових галузей; історичний та порівняльно-соціологічний методи.

Прикладна антропологія Е. Еванс-Причард: проблематизація методу соціальної антропології. Метод включеного спостереження у дослідженнях азанде та нуерів. «Чаклунство, магія та оракули у азанде» (1937 р.). «Нуери» (1940 р.): структура книги, специфіка нуерського суспільства та аналіз соціально-політичної структури. Система ліндіжів. Простір та час як категорії культури. Народження політичної антропології. Еванс-Причард та розуміючі методи у польовій антропології. Подальший розвиток напряду (М.Фортес, Р.Ферт, Е.Ліч, М.Дуглас). В.Тернер: символічна теорія ритуалу (спадщина Ван Геннепа, соціальний зміст та структура ритуалів переходу, лімінальність, комунітас, ворожіння, символічна інтерпретація кольори). Специфіка англійського структуралізму. Соціальна антропологія: основні етапи становлення та сучасність.

Змістовий модуль II. Еволюція культурологічно-антропологічних ідей.

Тема 6. Історична антропологія. Становлення та основні напрямки.

1920-50-ті рр.: французька «Нова історична наука». Школа «Анналів» (Л.Февр, М.Блок, Ж.Лефевр, Ф.Бродель). Історична антропологія 1960-90-х рр. Історія ментальності як ядро історичної антропології. Нові «Анналі» (Ж.Ле Гофф, М.Вовель, П.Берк та ін.). Поворот до мікроісторії.

Напрями історичної антропології та тематика історико-антропологічних досліджень 1970-90-х рр. Смерть як проблема історичної антропології. Ф.Ар'єс «Людина перед смертю» (1977 р.). Проблема колективної та історичної пам'яті: від М.Хальбвакса до П.Нора Проблематика культурної пам'яті у науках про культуру ХХ – початку ХХІ ст.

Тема 7. Структуралізм та його вплив на культурологічну антропологію.

Біографія К.Леві-Строса. Леві-Строс як польовий дослідник та вчений-теоретик. Витоки концепції: вплив структурної лінгвістики (Ф. де Соссюр, Р.Якобсон), Ф.Боаса та психоаналізу. Спадщина французької соціологічної школи. Бінарні опозиції. Бінарні та тринарні структури в соціальній організації («Елементарні структури кривості»). Структура міфу: накладення опозицій, інверсії, медіатори. К.Леві-Строс та В.Я.Пропп: структуралізм та формалізм у трактуванні міфу та казки. Трактування первісного мислення. Критика Л.Леві-Брюля («Тотемізм сьогодні», «Неприручена думка»). Бриколаж. «Холодні» та «гарячі» культури. Ідея єдності людського розуму та основних ментальних структур. Робота Леві-Строса в Колеж де Франс та школа структурної антропології. Леві-Строс про шляхи розвитку етнографії («Раса та історія»). Робота К.Леві-Строса в рамках ЮНЕСКО.

Тема 8. Американський культуралізм та його внесок у розвиток культурологічної антропології.

Ф.Боас та його внесок у культурологічну антропологію. Критика еволюціонізму. Межі порівняльного методу в антропології. Історичний метод концепції. Принцип лінгвістичної відносності. Несвідоме у мові та базових елементах культури. Культурний релятивізм. Антирасизм. Створення високопрофесійної антропології.

Формування провідних областей та напрямів антропологічних досліджень у США: «культура та особистість»; «мова та культура»; «внутрішня будова культури»; «культурні зміни». Школа Боаса – перше покоління професійних антропологів у США. Лінгвістичне спрямування. Гіпотеза культурно-лінгвістичної відносності. Культурна антропологія М.Херсковиця. Енкультурація. Принцип культурного релятивізму. Американська історична школа Ф.Боаса, її основні представники (А.Крюбер, А.Гольденвейзер, К.Вісслер, Р.Лоуї та ін.).

Біографія А. Крюбера. Крюбер як організатор Каліфорнійського центру антропологічних досліджень. Розвиток принципів Боаса. Критика еволюціонізму. Поняття «культурний ареал». Розвиток історичного способу. Природа культури: суперорганічність. Теорія культури та цивілізацій: «Конфігурації культурного зростання» (1944 р.); «Стиль та цивілізація» (1957 р.). Полеміка з О.Шпенглером.

Ідеальна та реальна культура. Криза школи Боаса та неоеволюціонізм в американській антропології: Л.Уайт, Дж. Стюард та ін. Л.Уайт та проект «культурологія».

Тема 9. Психологічний напрямок у сучасній культурологічній антропології.

Фрейдистський вплив на американську антропологію 1920-50-х рр. Вплив психології та психіатрії. Загальна характеристика та напрямки «Культура-та-особистість»: Р.Бенедикт, М.Мід, А.Кардінер, К.Дюбуа, Р.Лінтон, Дж. Хонігман, К. Клакхон, М.Спіро, І.Халлоуелл, Дж. та Б.Уайтінгі та ін. Кардінер та Дюбуа: психоаналітичний підхід у «Людах острова Амор». Теорія «основної особистості» Кардінера. Р.Лінтон: взаємодія особистості та культури. Акультурація. Психологічна антропологія.

Антропологія дитинства. Внесок психоаналізу. Антропологія дитинства у межах напрямку «культура-та-особистість». Біографія М. Мід. Основні напрями досліджень Мід. «Дорослі на Самоа» як бестселер. Антропологія дитинства, виховання та сім'ї. Гендерні ролі. Соціалізація та інкультурація. Теорія пластичної особистості. Полеміка навколо гіпотез М. Мід (Д.Фріман «Маргарет Мід і Самоа: створення та розвінчання одного антропологічного міфу»). Типологія культур Мід («Культура та наступність»). Етнопсихологія.

Етнопсихологічні проекти XIX – початку XX ст. (М. Лацарус та Х. Штейнталь, В. Вундт). Етнопсихологічний напрям у США, його зв'язок з напрямом «культура-та-особистість». Р.Бенедикт: «Культура - збільшена особистість».

Етнопсихологічні дослідження Бенедикт. Конфігурації культури (Patterns of culture). «Моделі культур». «Хризантема та меч» - етнопсихологічне дослідження японської культури. Дослідження національного характеру в американській антропології. «Культура та особистість» Дж. Хонігмана: дослідницька програма; основні теоретичні настанови. Етнопсихологічні дослідження другої половини XX ст.

Тема 10. Економічна антропологія. Інтерпретативна антропологія.

Феномен обміну та економіка первісних товариств у аналізі польової антропології у першій половині XX ст. Економічна антропологія як наукова дисципліна XX ст. Економічна антропологія К. Поланьї. «Нарис про дар» (1925 р.) М.Мосса: інтерпретація кулі і потлачу, дарування як тотальний феномен. Дослідження та метод М.Годельє: спадщина М.Мосса, критика К.Леві-Строса. Інтерпретація дарунка у баруїа.

Поняття «суспільства споживання». Віртуалізація предметів споживання. Базові та соціальні потреби. Споживання та соціальна стратифікація. Практики та стилі споживання. Поняття символічного/демонстративного споживання. Поняття «капітал» у соціальних науках. Культурна теорія товару М. Дуглас та Б. Ішервуда. Чинники та засоби виробництва. Організація праці. Французька дискусія про спосіб виробництва. Білефельдський підхід до нетоварного виробництва.

Феміністська антропологія та дискусія про домашню роботу. Селянські спільноти та концепція моральної економіки. Поняття обміну та теорії вартості. Гроші в антропологічній перспективі. Кредит у традиційних суспільствах. Концепція дарообміну. Системи церемоніального обміну. Основні форми обміну: реціпрокація (генералізована, збалансована та негативна), редистрибуція та ринковий обмін. Перехід від традиційної економіки до ринкової. Сучасні теорії модернізації. Дискусія про культурні цінності. Дилема соціальної ринкової економіки.

К.Гірц як соціолог та антрополог. Від структурного функціоналізму до інтерпретативної (символічної) антропології. Насичений опис культури. Вивчення символічних актів колективної дії. Методологія інтерпретації культур: герменевтика та філософія мови. Інтерпретація яванської та балийської культур. Теоретичні та філософські роботи К.Гірца: питання про статус сучасного антропологічного знання.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість один									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Предмет і становлення культурологічної антропології										
Тема 1. Об'єкт та предмет культурологічної антропології.	8	2	1		5	8	0			8
Тема 2. Еволюціонізм та дискусії навколо нього. Дифузійнізм.	9	2	1		6	9	2			7
Тема 3. Французька соціологічна школа. Ритуалізм.	10	2	2		6	9	2			7
Тема 4. Культурологічна антропологія та психоаналіз.	9	2	2		5	9	2			7
Тема 5. Функціоналізм у дослідженнях культури	9	2	2		5	9	2			7
Разом за змістовим модулем 1	45	10	8		27	44	8			36
Змістовий модуль 2. Еволюція культурологічно-антропологічних ідей.										
Тема 6. Історична антропологія. Становлення та основні напрямки.	8	2	1		5	9	2			7
Тема 7. Структуралізм та його вплив на культурологічну антропологію	8	2	1		5	9	2			7

Тема 8. Американський культуралізм та його внесок у розвиток культурологічної антропології	10	2	2		6	9	2			7
Тема 9. Психологічний напрямок у сучасній культурологічній антропології	9	2	2		5	9	2			7
Тема 10. Економічна антропологія. Інтерпретативна антропологія	10	2	2		6	10	2			8
Разом за змістовим модулем 2.	45	10	8		27	46	10			36
Усього годин	90	20	16		54	120	18			72

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Об'єкт та предмет культурологічної антропології	1
2	Еволюціонізм та дискусії навколо нього. Дифузійонізм	1
3	Французька соціологічна школа. Ритуалізм	2
4	Культурологічна антропологія та психоаналіз	2
5	Функціоналізм у дослідженнях культури	2
6	Історична антропологія. Становлення та основні напрямки	1
7	Структуралізм та його вплив на культурологічну антропологію	1
8	Американський культуралізм та його внесок у розвиток культурологічної антропології	2
9	Психологічний напрямок у сучасній культурологічній антропології	2
10	Трансцендентальне «Я» у феноменології. Психоаналітичні вчення про людину.	2

6. Теми практичних занять

Практичні заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття на передбачені.

8. Самостійна робота

№з/п	Назва теми/види завдань	Кількість годин	
		очна	заочна
1	Об'єкт та предмет культурологічної антропології [1, 2]	5	8
2	Еволюціонізм та дискусії навколо нього. Дифузійонізм [1, 2]	6	7
3	Французька соціологічна школа. Ритуалізм [1, 2]	6	7
4	Культурологічна антропологія та психоаналіз [1, 2]	5	7
5	Функціоналізм у дослідженнях культури [1, 2]	5	7
6	Історична антропологія. Становлення та основні напрямки [1, 2]	5	7

7	Структуралізм та його вплив на культурологічну антропологію [1, 2]	6	7
8	Американський культуралізм та його внесок у розвиток культурологічної антропології [1, 2]	6	7
9	Психологічний напрямок у сучасній культурологічній антропології [1, 2]	5	7
10	Основні напрямки культурологічно-антропологічних досліджень XX століття [1, 2]	6	8
	Разом	54	72

До самостійної роботи відноситься:

[1] – підготовка до лекцій та семінарських занять;

[2] – написання рефератів, есе.

[3] – підготовка до презентації самостійного дослідження.

Критерієм оцінювання самостійної роботи є повнота викладу та змістова наповнюваність матеріалу, поданого в рефераті та самостійність і творчий підхід у написанні есе.

9. Методи навчання

Під методами навчання розуміють способи навчальної роботи викладача та організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів з метою вирішення різноманітних дидактичних завдань, спрямованих на оволодіння матеріалом, який потрібно засвоїти. У ході читання дисципліни використовуються методи навчання, які притаманні системі вищої академічної освіти. Серед них найтрадиційнішим залишається пояснювально-ілюстративний метод, у межах якого викладач допомагає здобувачам здобути знання завдяки аудиторній роботі. Вона поділяється на дві складові – засвоєння теоретичного матеріалу під час прослуховування лекцій та практичних занять, на яких здобувачі репродукують отримані знання і демонструють вміння засвоїти матеріал, запропонований викладачем для самостійного опрацювання.

Окрім вищевикладеного методу, використовується метод проблемного викладення. Він допомагає, використовуючи практику активної полеміки, формувати вміння здобувача критично ставитися до вивченої літератури, заслуханих на семінарах рефератах і доповідях, лекційного курсу. Викладач, поставивши навчальне завдання, формулює пізнавальну мету, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Вивчаючи окремі теми, використовується й дослідницький метод, який передбачає організацію активного пошуку розв'язання висунутих пізнавальних завдань, аналізуючи відео-фотоматеріали й роблячи самостійні висновки.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Методи поточного \ періодичного контролю: усне опитування, оцінювання доповідей та презентацій.

2. Підсумковий контроль: залік в усній формі.

Протягом засвоєння навчальної дисципліни здобувачі мають можливість накопичувати бали за рахунок виконання різних форм роботи. Вони порівно розподіляються, а потім підсумуються.

Змістовий модуль:

- робота на лекціях та семінарських заняттях (84 балів);
- захист реферату (8 балів);
- перевірка есе (8 балів).

Критерії оцінювання результатів навчання. Критерій оцінювання – це ознака, на основі якої проводиться оцінювання будь-чого і яка є мірою оцінки. Критерії оцінювання визначаються за допомогою якісних показників та ознак, що демонструють рівень сформованості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти і трансформуються в оцінку згідно затвердженої шкали.

Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС.

У таблиці нижче наведено загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти:

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно 90 - 100	У повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано викладає під час усних виступів; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань.	Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми, вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуального завдання при виконанні самостійного завдання, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому.
Добре 85 - 89	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни.	Виконав завдання кожної теми та поточного контролю в цілому, має стійкі навички виконання завдання.
Добре 75 - 84	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни.	Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.
Задовільно 70 – 74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	Засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни. Окремі завдання кожної теми контролю не виконав.
Задовільно 60 - 69	Засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни.	Виконав лише окремі завдання кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно можливістю повторного складання 35 - 59	Володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; під час відповіді допускає суттєві помилки.	Не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно обов'язковим	Не володіє навчальним матеріалом.	Не засвоїв навчальної програми, не вміє викласти зміст жодної теми

повторним вивченням дисципліни 0-34		навчальної дисципліни, не виконав контролю.
-------------------------------------	--	---

11. Питання для підсумкового контролю

1. Предмет і задачі культурологічної антропології.
2. Місце культурологічної антропології в системі антропологічного знання. Основні принципи культурологічної антропології.
3. Сформулюйте основні риси еволюціоністського напрямку у культурологічній антропології.
4. Сформулюйте основні риси функціоналістського напрямку у культурологічній антропології.
5. Сформулюйте основні риси дифузійністського напрямку у культурологічній антропології.
6. Згадайте причини, через які теоретичні напрямки культурологічної антропології (еволюціонізм, функціоналізм, структуралізм тощо) піддавалися критиці з боку опонентів.
7. Перерахуйте основні теоретичні напрями в економічній антропології.
8. Розкрийте сенс проблеми обміну в економічній антропології.
9. Назвіть основні відмінності релігії від магії з точки зору культурологічної антропології.
10. Які основні лінії критики Ф.Боасом порівняльно-історичного методу антропології?
11. Яке місце у системному підході до обрядів переходу посідає обряд ініціації?
12. У чому, згідно з К.Гірцем, різниця між «ненасиченим» та «насиченим» описом культури?
13. Які основні відмінності в трактуванні феномена дарування в традиційних культурах М.Моссом та М.Годельє?
14. Які, згідно з Л.Леві-Брюлем, основні прийоми та операції, властиві первісному мисленню?
15. Яке місце займає поняття «бриколаж» у структурній антропології К.Леві-Строса?
16. Яке місце у становленні функціональної теорії Б.Малиновського посідає звичай кула?
17. У чому полягають основні тези теорії пластичної особистості М.Мід?
18. Охарактеризуйте основні риси проекту соціальної антропології А. Радкліффа Брауна.
19. Чому, згідно з Е.Б.Тайлором, анімізм є мінімум визначення релігії?
20. Дайте характеристику поняттям «лімінальність» та «комунітас» в антропології В.Тернера.
21. Як ритуал, згідно з Дж.Фрезером, дозволяє пояснити міфологему вмираючого і воскреслого божества?
22. Значення принципу культурного релятивізму в формуванні плюралістичного погляду на історію культур.
23. Школа Е. Дюркгейма та її внесок в культурну антропологію.
24. Критика американського культуралізму в сучасній антропології.
25. Проблема Іншого в культурі як центральна проблема антропології.
26. Антропологія повсякденності.
27. Антропологія родини та спорідненості.
28. Дитинство як об'єкт культурної антропології.
29. Період юності та особливості ініціації чоловіків та жінок.
30. Культуротворчі аспекти любові.
31. Антропологія комунікації.
32. Материнство/батьківство як презентанти культури.
33. Особливості філософської антропології.
34. У чому полягає культурний детермінізм і які його обмеження?
35. Як співвідносяться поняття «культура» та «цивілізація» в рамках культурологічної антропології?
36. Назвіть ключові відмінності між емічним та етичним підходами у дослідженнях культури.
37. Охарактеризуйте роль символу та символізму в культурологічній антропології.
38. Які аспекти соціалізації є предметом вивчення культурної антропології?
39. Як глобалізація впливає на культурні ідентичності та які виклики вона ставить перед

культурологічною антропологією?

40. Розкрийте значення поняття «культурний шок» та його прояви.

41. У чому полягає внесок когнітивної антропології у розуміння культури?

42. Які основні методи дослідження використовуються в польовій антропології?

43. Охарактеризуйте поняття «культурна спадщина» та її роль у сучасному світі.

44. У чому полягає феномен гібридизації культур у контексті глобальних процесів?

45. Які є основні підходи до вивчення культурних змін в антропології?

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Види навчальної роботи	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		
	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)	Кількість балів за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів (максимальна)
Поточний контроль на лекціях	2	5	10	2	5	10
Семінарські заняття	8	4	32	8	4	32
Разом			42			42
Разом	84					
Оцінка самостійної роботи:						
Есе	8	1	8			
Реферат				8	1	8
Разом	16					
Залік						
Підсумкова сума балів	100					

Поточний контроль										Презентація самостійної роботи-дослідження (реферату, есе)	Сума балів
Змістовий модуль № 1					Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	16	100
6	6	10	10	10	6	6	10	10	10		
Усього за модулем 1: 42					Усього за модулем 2: 42						

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для заліку	
90 – 100	A	зараховано	
85-89	B		
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E		
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання	
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Культурологічна антропологія». Одеса: ОНУ, 2024. 17 с.
2. Плани семінарських занять.

14. Рекомендована література

Основна

1. Бабак С. В. Антропологія: навч. посіб. К.: Вид. НУОУ ім. І. Черняхівського, 2021. 224 с.
2. Борисова О.В. Соціальна антропологія: навчальний посібник. К.: Кондор-Видавництво, 2016. 224 с.
3. Мельник В.М. Нариси з теорії соціокультурної антропології. Вінниця: ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2015. 552 с.
4. Петриківська О.С. Культурна антропологія. Навчально-методичний посібник. Одеса: Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, 2019. 112 с.
5. Поправко О.В. Антропологія: навчальний посібник. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2016. 285 с.
6. Сумченко І.В. «Забування» та «забуття» як феномени культури // Δόξα / Докса.. ОНУ ім. І. І. Мечникова. 2017. Вип. 28. С.303– 312.
7. Сумченко І.В. Особливості дисциплінарного статусу культурної антропології // І Верниковські читання (2021): Матеріали Наукових читань пам'яті Марата Верникова. Одеса: Одеський національний університет ім. І.І.Мечникова, 2021. С.96-98.
8. Сумченко І. В. Особливості культурно-антропологічного вчення М. Херсковіца (Herskovits)// ІІ Верниковські читання (2022): Матеріали Наукових читань пам'яті Марата Верникова. Одеса: Одеський національний університет ім. І.І.Мечникова, 2022. С.87-90.
9. Сумченко І.В. Проблема символу в інтерпретативній антропології К.Гірца // ІІІ Верниковські читання (2023): Матеріали Наукових читань пам'яті Марата Верникова / відп. ред. В.Л. Левченко. Одеса: Одеський національний університет ім. І.І.Мечникова, 2023. С.100-106.
- Хамітов Н. В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту: [монографія]. К.: КНТ, 2017. 394 с.

Додаткова

1. Борисова О. В. Соціально-історична антропологія: електронний навчальний посібник. Луганськ, 2009. 270 с.
2. Гірц К. Інтерпретація культур: Вибрані есе. К.: Дух і Літера, 2001. 542 с.
3. Головка Б.А. Філософська антропологія: навч. посібник. К.: [б.в.], 1997. 239 с.
4. Дельєж Р. Нариси з історії антропології. Школи. Автори. Теорії. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 287 с.
5. Дюркгайм Е. Первісні форми релігійного життя: Тотемна система в Австралії / Пер. з фр. Г. Філіпчука та З. Борисюк. К.: «Юніверс», 2002. 424 с.
6. Колізії антропологічного розуму / (В.Г. Табачковський, Г.І. Шалашенко, А.М. Дондюк, Н.В. Хамітов, Г.П. Ковадло, Є.І. Андрос). К.: Видавець ПАРАПАН, 2002. 156 с.
7. Левченко В.Л. Стратегії розвитку сучасної філософської антропології та філософії культури: методичні рекомендації з вибіркового курсу для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 033 «Філософія». Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2021, 80 с. (у співавт. Голубович І. В., Петриківська О. С.)
8. Леві-Строс Клод. Первісне мислення / Пер. з фр., вступне слово та примітки С. Йосипенка. К.: Український Центр духовної культури, 2000. 324 с.
9. Леві-Строс К. Структурна антропологія / Пер. з французької З. Борисюк. К.: Основи, 1997. 387 с.
11. Ситник О. С. Культурна антропологія: походження людини і суспільства: посіб. для студ. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2012. 179 [24] с.

15. Електронні інформаційні ресурси

Бібліотека ОНУ ім. І.І.Мечникова <http://lib.onu.edu.ua/>

Сайт ОНУ ім. І.І. Мечникова <http://www.onu.edu.ua/ru/index.html>

Наукова бібліотека Національного університету Києво-Могилянська академія
<http://library.ukma.edu.ua> -

Національна бібліотека України ім. В. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua> -

American Anthropological Association (AAA) <http://www.aaanet.org/> -

Стенфордська філософська енциклопедія. <http://plato.stanford.edu/> -

Одеська національна наукова бібліотека <http://odnb.odessa.ua> -

Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. С Грушевського
<https://biblioteka.od.ua> -

Плани семінарських занять з дисципліни «Культурологічна антропологія»

Тема 1. Об'єкт та предмет культурологічної антропології.

1. Антропологія в системі культурологічного знання.
2. Специфіка культурантропологічної проблематики.
3. Різні значення поняття «культурологічна антропологія».
4. Еволюція визначень людини в різних типах культури.

Тема 2. Еволюціонізм та дискусії навколо нього. Дифузійонізм

Становлення англійської антропологічної школи.

2. Складання предмета культурного антропології. Роботи Е.Б.Тайлора.
3. Дифузійонізм як альтернатива еволюціонізму.

Тема 3. Французька соціологічна школа. Ритуалізм.

1. Становлення та розвиток соціології, її зв'язок із культурологічною антропологією.
2. Дюркгейм як родоначальник французької антропології.
3. Концепція тотемізму як мінімуму релігії та культури
4. Тлумачення первісного мислення в концепціях Л.Леві-Брюля.
5. Ритуалізм. Робота Дж.Фрезера «Золота гілка».

Тема 4. Культурологічна антропологія та психоаналіз.

1. Концепція людини та культури З.Фрейда.
2. Глибинна психологія та культурна антропологія К.Г.Юнга.
3. Антропологічне трактування символу та символічні універсалиї.
4. Сюжетні архетипи у дослідженні Дж. Кембелла «Тисячолікий герой».

Тема 5. Функціоналізм у дослідженнях культури

1. Розвиток польової антропології на початку ХХ ст. Б.Малиновський як творець стандарту польового дослідження.
2. Полеміка з Дж.Фрезером: магія, наука та релігія у трактуванні Малиновського.
3. Структурний функціоналізм А. Радкліфф Брауна.
4. Прикладна антропологія Е. Еванс-Причард.

Тема 6. Історична антропологія. Становлення та основні напрямки.

1. Історія ментальності як ядро історичної антропології. Нові «Анналі» (Ж.Ле Гофф, М.Вовель, П.Берк та ін.). Поворот до мікроісторії.
2. Напрями історичної антропології та тематика історико-антропологічних досліджень. Проблема пам'яті, проблема смерті.

Тема 7. Структуралізм та його вплив на культурологічну антропологію

1. Структурна антропологія К.Леві-Строса.
2. Трактування первісного мислення К.Леві-Стросом. Його критика концепції Л.Леві-Брюля.

Тема 8. Американський культуралізм та його внесок у розвиток культурологічної антропології

1. Культурологічна антропологія Ф.Боаса. Критика еволюціонізму. Культурний релятивізм.
2. Формування провідних областей та напрямів антропологічних досліджень у США: «культура та особистість»; «мова та культура»; «внутрішня будова культури»; «культурні зміни»
3. Культурологічна антропологія М.Херсковиця.
4. Особливості концепції А. Крюбера.
5. Л.Уайт та проект «культурологія».

Тема 9. Психологічний напрямок у сучасній культурологічній антропології.

1. Загальна характеристика та напрямки «культура-та-особистість»
2. Антропологія дитинства. Основні напрями досліджень Мід. Полеміка навколо гіпотез М. Мід.
3. Етнопсихологічний напрям у США, його зв'язок з напрямом «культура-та-особистість».

Тема 10. Економічна антропологія. Інтерпретативна антропологія.

1. Економічна антропологія як наукова дисципліна ХХ ст. Концепція Поланьї, М.Мосса:

М.Годельє. Концепція дарообміну.

2. Культурологічна концепція К.Гірца.

ДОДАТОК Б

**ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «КУЛЬТУРОЛОГІЧНА
АНТРОПОЛОГІЯ»**

1. Підходи до вивчення культури в еволюціонізмі, функціоналізмі, структуралізмі.
2. Проблема магії й чаклунства, екстатичних станів у книзі Е. Тайлора «Первісна культура».
3. Аналіз співвідношення магії, релігії, науки в книзі Дж. Фрезера «Золота гілка» і його значення для дослідження сучасної культури.
4. Психологічний підхід до вивчення культур.
5. Переваги й недоліки методу дослідження культур Е.Тайлора.
6. Основні етапи формування культурологічної антропології як науки.
7. Внесок психоаналізу в культурологічну антропологію.
8. Предмет і об'єкти структуралістського аналізу.
9. Порівняльний аналіз антропологічних концепцій К.Гірца та К. Леві-Строса.
10. Проблема упорядкування існуючих різних видів культур з погляду єдиної шкали розвитку.
11. Взаємозв'язок концепції культури й концепції людини.
12. Сенса дискусії про первісне мислення, що розвернулася серед європейських інтелектуалів у ХХ столітті.
13. Актуальність проблем культурологічної антропології в сучасних умовах.
14. Роль порівняльного вивчення культур для найбільш повного розкриття їх сутності.
15. Діалог культур як засіб подолання конфлікту культур.
16. Визначення національного характеру. Джерела інформації про нього.
17. Політична коректність як явище західної культури.
18. Регулювання суспільної поведінки в сучасній культурі.
19. Мультикультурність у сучасному світі.
20. Роль культурологічної антропології у формуванні соціальної, релігійної, ціннісної терпимості, у створенні умов для соціокультурної взаємодії.